

بررسی عملکرد شرکت نفت ایران و انگلیس در اسناد

۱۹۰۱-۱۹۱۴

محمد حسن نیا^۱

بررسی و تحقیق سندی درباره نفت ایران در اسناد فارسی موضوعی است که در تحقیقات تاریخی کمتر به آن پرداخته شده است. و نوشته ها و مکتوبات لاتین نیز به عمد یا به دلیل در اختیار نداشتن این اسناد کمتر در تحقیقات خودشان در مورد نفت ایران از این اسناد بهره برده اند و چه بسا استفاده از این اسناد گوشه هایی از تاریخ معاصر ایران را هویدا می سازد که در کمتر منابعی می توان اثری از این وقایع را یافت. مهمترین این اسناد در مورد نفت ایران و انگلیس، قرارداد داری، اولین قرار دادهای دولت ایران با کشورهای خارجی که در آن مفادی راجع به استخراج نفت در آن پرداخته شده است، و روند توسعه و شکل گیری و توسعه شرکت نفت ایران و انگلیس می باشد که در ادامه ابتدا مختصری از پیش زمینه قراردادهای نفتی در ایران می پردازیم و سپس موضوعی را که اسناد آورده شده در این مجموعه مورد بررسی قرار می دهند را به بحث می گذاریم.

تا پیش از تاسیس شرکت نفت ایران و انگلیس روند توسعه صنعت نفت کشور با توجه به منابع عظیم ذخایر نفتی از یک طرف و موقعیت خاورمیانه ای از طرف دیگر مساله ای پیچیده بود. با وجود این پیش از کسب امتیاز نفت توسط شرکت هوتر و رویتر، زمین شناسی به نام لوفتوس انگلیسی با نقشه از پیش تعیین شده بین سالهای ۱۸۴۷-۱۸۵۰ از جنوب و جنوب غربی ایران دیدن کرد و به مطالعه زمین شناسی پرداخت و این فرد عضو هیات انگلیسی برای تعیین خطوط مرزی ایران و عثمانی در سال ۱۸۴۷ میلادی بود. لوفتوس و چرچیل از طرف ویلیامز مامور مطالعه تپه تاریخی شوش شدند و به منطقه مسجد سلیمان و اهواز عزیمت کردند. لوفتوس بررسی کاملی از منطقه به عمل آورد و در مسجد سلیمان با چشمه های قیرآلود مواجه شد و وجود نفت را در این منطقه تشخیص داد و او اولین اروپایی است که توجه دیگران را به وجود نفت در مسجد سلیمان و پیرامون آن جلب کرد و تحقیقات خود را در انجمن زمین شناسی انگلیس به صورت هفته نامه انتشار داد. (کیا، ۱۳۸۴، ص ۱۷۹-۱۸۱)

^۱ دانشجوی دکتری تاریخ ایران اسلامی دانشگاه تهران

اولین قرارداد که در آن از کشف نفت سخن به میان آمده بود قرارداد رویتر بود که در ماده یازده آن آمده است "دولت علیه ایران به حکم امتیازنامه و قرارنامه حاضر به اصحاب این امتیازحق مخصوص و امتیاز انحصاری و قطعی می دهد که در طول این امتیاز در تمام ممالک ایران معادن ذغال سنگ و آهن و مس و سرب و پترول(نفت) و غیره را و هر معدن دیگر را که ایشان مناسب بدانند کار بکنند و از آنها تمتع بر دارند بغیر از آن معادنی که ملک مردم است وصاحبان آنها در آنها کاری نکنند...دولت معادن طلا و نقره و جواهر را برای خود نگاه می دارد و برای کارکردن این نوع معادن دولت میتواند با کمپانی قراردادهای مخصوص بگذارد." (ذوقی، ۱۳۷۸، ص ۴۹) امتیاز رویتر به خاطر اعتراضات علما، رجال ایرانی و دولت روسیه لغو شد. (فاتح، ۱۳۳۵، ص ۲۴۸) اما اولین شرکت خارجی که امتیاز استخراج نفت را در ایران دریافت کرد شرکت هلندی هوترز در سده نوزدهم بود. مقر این شرکت در لندن بود. هوترز در سال ۱۸۸۴ امتیاز اکتشاف و بهره برداری نفت را در منطقه دالکی بوشهر از دولت ایران کسب کرد و اقدام به حفردو چاه در منطقه دالکی نمود، اما به بهره برداری نرسید، اما بعدها در سال ۱۸۹۰ امتیاز مذکور را به شرکت حقوق معدنی بانک ایران که در سال ۱۸۹۰ به منظور فعالیت در زمینه ذخایر معدنی تشکیل شده بود، واگذار کرد. (ذوقی، ۱۳۷۸، ص ۴۳ و ۴۴) و امتیاز بانک شاهنشاهی که به دنبال اعتراض های رویتر به لغو قرارداد رویتر به بارون جولوس رویتر و پسرش جرج رویتر در تاریخ ۱۸۸۹ واگذار شده بود، طبق ماده ۱۱ که حق بهره برداری از معادن ایران را داشت. در ماده یازدهم امتیازنامه آمده بود "از آن جایی که بانک شاهنشاهی حاضر است که برای احیا تمام وسایل استخراج ثروت های طبیعی مملکت فوراً کمال فدویت را به جا آورد دولت علیه به بانک مزبور و در تمام مدت این امتیاز مانع لغیرقطعی می دهد که در تمام وسعت مملکت ایران معادن آهن و مس و سرب و زبیب و ذغال سنگ و نفت و مانگانز و بورق و امیانت را که متعلق به دیوان می باشد و قبل از وقت به دیگران واگذار نشده اند دایر نماید. چون مصادف این امتیازنامه دولت علیه ایران در روز امضای این امتیازنامه به بارون ژولیوس رویتر صورت رسمی معادنی را خواهد داد که قبل از وقت به دیگران داده شده اند...تمام معادنی که بانک ده سال پس از تشکیل خود شروع در دایر نمودن آن ها نموده باشد مثل این ملاحظه خواهند شد که بانک مزبور صرفنظر از آن ها نموده است و دولت علیه خواهد توانست هر نوع تصرف در آن ها بکند بدون اینکه بانک صاحب امتیاز بتواند مانع شود" (فاتح، ۱۳۳۵، ص ۲۴۸ و ۲۴۹) بنابراین در سال ۱۸۹۰ بانک یک گروه مهندس زمین شناس اتریشی را استخدام کرد و به منطقه دالکی اعزام داشت، همچنین بانک در جزیره قشم به حفریک حلقه چاه اقدام کرد که به نفت نرسید و در مجموع عملیات معدنی بانک شاهنشاهی با عدم موفقیت روبرو شد و از طرفی با گذشت زمان و استناد به ماده ۱۱ امتیازنامه رویتر چون کار بهره برداری پس از ده سال صورت نگرفت امتیاز خود به خود ملغی اعلام گردید (کیا، ۱۳۸۴، ص ۱۶۲-۱۸۲) اما مهمترین امتیاز نفت در ایران و خاورمیانه که منجر به کشف نفت در ایران گردید، امتیاز نفت داری بود که این امتیاز با توجه به پژوهش های صورت گرفته توسط ژاک دمورگان در ایران و چاپ حاصل تحقیقات او در مجله معادن پاریس در سال ۱۸۹۲ که به وجود احتمال نفت در ایران اشاره می کرد (وزیری، ۱۳۸۰، ص ۷۲؛ هامیلتون، ۱۳۷۳، ص ۹۶) در سال ۱۹۰۰ میلادی انتوان کتابچی، که در حکومت ایران سمت های متعددی داشت و مسئولیت هایی نیز در اداره گمرک ایران عهده دار بود، وارد پاریس شد. علت بازدید او از پاریس در ظاهر افتتاح نمایشگاهی از ایران در این شهر بود، اما کتابچی خان هدف اصلی دیگری داشت، و هدف او یافتن سرمایه گذاری اروپایی بود که مایل به تحصیل نفت در ایران باشد. بالاخره رفت و آمدهای انتوان کتابچی به معامله ای تجاری انجامید که ابعادی تاریخی یافت. با این معامله عصر نفت در خاورمیانه آغاز شد. این معامله همان قرارداد معروف داری است، که در سال ۱۹۰۱ به امضاء رسید و اولین قرارداد نفت در خاورمیانه بود و به واسطه آن منطقه خاورمیانه به تعارضات اقتصادی و سیاسی بین المللی دچار شد. (یرگین، ۱۳۷۳، ص ۱۶۶)

داری شهروندی استرالیایی و متولد انگلیس بود که هرگز ایران را ندید و به ایران نیز سفر نکرد. او نمایندگانی را برای انجام مذاکره بر سر تشکیل کمیسیونی زیر نظر نمایندگان سیاسی دولت انگلیس، که متمایل به ایجاد توسعه فعالیت های اقتصادی در ایران به منظور ایجاد موازنه در برابر نفوذ روس ها در شمال بودند، به ایران می فرستد و با امضای قرارداد، تمامی امتیازات اکتشاف، استخراج و صدور نفت خام در کشور، به جز در پنج ایالت شمالی تحت نفوذ روس ها، به مدت ۶۰ سال در برابر دریافت نقدی بیست هزار پوند را به دست می آورد. در ضمن این معامله بیست هزار پوند سهام به دولت ایران داده می شود و قرار می شود که شانزده درصد سود خالص نیز به دولت ایران تحویل گردد. داری بدون تأخیر جی.بی. رینولدز، مأمور سابق شرکت خدمات عمومی هند، را به عنوان حفار به استخدام درمی آورد. (هامیلتون، ۱۳۷۳، ص ۹۷ و ۹۶)

بنابراین داری در ماه مه ۱۹۰۳ در پی امتیاز ۱۹۰۱، شرکت اولیه ای با مسئولیت محدود و با سرمایه ششصد هزار لیره استرلینگ، یعنی ششصد هزار سهم یک لیره ای، تشکیل می دهد و بیست هزار لیره به صورت نقد و بیست هزار سهم، که به موجب امتیاز نامه تعهد پرداخت آن را به دولت ایران کرده بود، می پردازد. (نایبیان، ۱۳۷۸، ص ۷۴)

در اکتبر ۱۹۰۳، یازده ماه پس از آغاز حفاری اولیه، نشانه های وجود نفت آشکار گردید، اما داری دریافت که توانایی مالی ادامه طرح را ندارد و یا نمی خواهد بیشتر از این سرمایه خود را به خطر بیندازد و عنوان می کند که هر کیسه ای ظرفیت محدود دارد و من از ظرفیت کیسه خود آگاهم. (یرگین، ۱۳۷۳، ص ۱۷۵)

به مرور زمان بر مقدار هزینه ها افزوده می شد و داری به کسی نیاز داشت که وی را از این گرفتاری مالی نجات دهد، در غیر این صورت امتیاز نفت از دست می رفت، در نتیجه و داری از نیروی دریایی بریتانیا درخواست وام کرد. او از وزارت دارایی انگلیس نیز تقاضای وام کرد که بی نتیجه بود و به درخواست او جواب

رد داده شد. (همان) سرانجام در سال ۱۹۰۵، تقریباً چهار سال پس از امضای امتیازنامه توسط مظفرالدین شاه، قراردادی در تهران بین داری و شرکت نفت برمه امضاء شد که به موجب آن شرکتی موسوم به «سندیکای امتیاز» تأسیس گردید. (Frrier, 1982, p67-70)

سندیکای امتیاز تمامی سهام استخراج شرکت اولیه را خریداری کرد. صاحبان سهام شرکت جدید عبارت بودند: از ویلیام ناکس داری، لرد استراتکونا و شرکت نفت برمه. البته شخص داری و لرد استراتکونا از سهامداران شرکت نفت برمه نیر بودند. (نایبیان، ۱۳۷۸، ص ۷۷)

با تشکیل سندیکا و تلاش شبانه‌روزی رینولدز و حفاران دیگر، که سه سال به طول انجامید، ساعت چهار و سی دقیقه بامداد روز ۲۶ مه ۱۹۰۸ نفت از چاه حفاری شده در مسجد سلیمان فوران کرد و پس از هفت سال، که از کسب امتیاز نفت از سوی داری در ۲۸ مه ۱۹۰۱ می‌گذشت، سر چارلز مارلینگ خبر کشف نفت به مقدار تجاری آن را در ۲۸ مه ۱۹۰۸ به لندن مخابره کرد در ۱۴ آوریل ۱۹۰۹ شرکت جدیدی با نام شرکت نفت ایران و انگلیس با سرمایه دو میلیون لیره استرلینگ تشکیل شد تا امور مرتبط به امتیاز داری را به عهده بگیرد و جایگاه خود را به عنوان جانشین شرکت اتحادیه امتیازات تثبیت کند. بیشتر سهام اولیه دو میلیون لیره‌ای شرکت متعلق به شرکت نفت برمه بود. علی‌رغم تمام فعالیت‌های انجام شده صادرات نفت شرکت نفت ایران و انگلیس تا سال ۱۹۱۳ به تأخیر افتاد، چرا که برای رساندن نفت به دریا نیاز به خط لوله و پالایشگاه بود و با کشیدن خط لوله و تأسیس پالایشگاه آبادان این مشکل حل شد (هامیلتون، ۱۳۷۳، ص ۹۹).

در سال ۱۹۱۱ وینستون چرچیل به مقام لرد اول دریاداری انگلیس رسید و تصمیم‌اش بر این بود که نیروی دریایی انگلیس را تقویت کرده و آن را به سریع‌ترین و نیرومندترین ناوگان دریایی در جهان تبدیل کند. عده‌ای از دولتمردان انگلستان بر این عقیده بودند که کشتی‌های بزرگ را باید همچنان به سوخت زغال، که در خود کشور انگلستان به دست می‌آید، متکی کرد. چرچیل از نظر فنی با این نظر موافق نبود، با وجود این نمی‌توانست نیروی دریایی خود را از نظر سوخت در اختیار شرکت‌های خارجی مانند شل و استاندارد بگذارد، بنابراین تصمیم گرفت مناسبات خود را با شرکت نفت ایران و انگلیس حسنه کند و به این منظور لرد کدمن (□□□□□□) را در رأس هیئتی به ایران فرستاد و پس از مباحثات فراوان در مجلس انگلستان در مورد ایجاد قرارداد بین وزارت دریاداری انگلستان و شرکت نفت ایران و انگلیس این قرارداد با اکثریت ۲۵۴ رأی موافق در مقابل ۱۸ نفر مخالف در پارلمان انگلیسی رأی آورد و چند هفته بعد قراردادی بین وزارت دریاداری انگلستان و شرکت نفت ایران و انگلیس به امضاء رسید، و به موجب آن شرکت نفت ایران و انگلیس برعهده گرفت که مقدار معینی نفت و روغن برای مدت سی سال به نیروی دریایی انگلیس تحویل دهد (لسانی، ۱۳۵۷، ص ۷۷). همانگونه که برخی از منابع اشاره می‌کنند در سال ۱۹۱۴ و در حالی که شش روز به آغاز جنگ جهانی اول مانده بود قانونی در انگلستان به اجرا گذارده شد که به سبب آن دو میلیون سهم از سهام شرکت نفت ایران و انگلیس با حق رأی ۵۱٪ از سهام به دولت انگلیس واگذار شد. به واسطه این قرارداد دولت انگلیس می‌توانست حق تعیین دو مدیر در شرکت نفت ایران و انگلیس را داشته باشد. (موحد، ۱۳۵۳، ص ۳۱، ۳۲؛ Ferrier, 1982, p170-172) و خرید سهام شرکت نفت توسط دولت انگلیس مخالفان زیادی در پارلمان انگلیس داشت، که با دیپلماسی به کار برده شده توسط چرچیل مخالفت‌ها مرتفع شد و همان طور که اشاره شد بالاخره مجلس با این امر موافقت کرد. با شروع جنگ جهانی نیز اهمیت نفت چند برابر شد و شرکت‌های متعدد انگلیسی تأسیس شدند؛ از جمله در آوریل ۱۹۰۶ شرکت نفت بختیاری با سرمایه ۴۰۰۰۰۰ لیره (هر سهم یک لیره) تأسیس شد و انگلیسی‌ها علی‌رغم اینکه سه درصد از سهام این شرکت جدید را به خان‌های بختیاری واگذار کردند، تعهد نمودند مبلغ ۲۰۰۰ لیره را در سال به حفاظت وسایل حفاری و سایر متعلقات اختصاص دهند، آن‌ها تعهد کردند ۱۰۰۰ لیره را دیگر نیز به حفاظت خط لوله‌ای که قرار بود در آینده احداث شود به خان‌های بختیاری پرداخت کنند. (یعقوبی‌نژاد، ۱۳۷۴، ص ۶۷) این قراردادها نشان می‌دهد که انگلیسی‌ها با چه مبلغ اندکی قراردادهای بزرگی را منعقد می‌کردند، البته بیشتر از جانب خوانین بختیاری و شیخ خزعل مباحثاتی برای انعقاد این قراردادها صورت می‌گرفت، اما انگلیسی‌ها در نهایت قراردادها را به مبلغ کمتر از حق طبیعی آن منعقد می‌کردند. شرکت نفت ایران و انگلیس همواره از زمان تأسیس آن با دولت ایران، خوانین بختیاری و شیخ خزعل مناسبات پر فراز و فرودی داشته است.

با آوردن مباحثی از چگونگی انعقاد قراردادها و آشنایی با مقدمات تاریخ نفت ایران، لازم به ذکر است که مسایل مرزی ایران و ترکیه و وجود نفت در این مناطق مرزی از زمان انعقاد قراردادهای نفتی به ویژه قرارداد داری، مسایل گمرکی و این که چه کالاهایی بر طبق امتیازنامه داری از پرداخت گمرکی معافند و نقش کمیسر ایران درمساله نفت ایران و انگلیس، بخشی دیگر از مسایلی است که در اسناد معرفی شده در این مجموعه به آن پرداخته می‌شود.

برخی از این اسناد نشان دهنده پی گیری دولت ایران در مورد پیشرفت کار معادن نفت جنوب از آقای صدیق السلطنه کمیسر ایران در معادن نفت جنوب در سال ۱۹۱۲ میلادی برابر با ۱۳۳۰ هجری قمری می باشد که کمیسر (صدیق السلطنه) را موظف می کند تا گزارش کامل کار معادن نفت جنوب را به خزانه داری کل ارسال کند. (اسناد آرشیوی سازمان اسناد ملی ایران ، سند شماره ۲۶۳۷۰۰۲۴، ۱۳۳۰.ق.)

بیشتر اسناد این مجموعه در مورد وجود چشمه های نفتی یا مناطق نفت خیز مشترک بین ایران و عثمانی است که این مناطق در اطراف قصر شیرین قرار داشتند و این اسناد نشان دهنده مباحثاتی در مورد رد و بدل شدن این سرزمین ها و شرایط مربوط به آن ، مفاد قرارداد داری در این مورد و نقش دولت انگلیس

به عنوان واسطه بین ایران و عثمانی در مورد حل اختلافات مرزی می باشد و از جمله مناطقی که بیشترین تاکید بر روی آن در این اسناد شده است ، قریه سیاه سرخ در قصر شیرین و چشمه نفت آن جا می باشد. و در این مورد اسنادی بین اداره گمرکات و وزارت مالیه رد و بدل شده است که بخشی از اسناد آورده شده در این مجموعه است. (اسناد آرشیوی سازمان اسناد ملی ایران ، سند شماره ۲۴۰۰۰۴۸۲۹، ۱۳۳۰.ق.)

بحث در مورد گمرک قصر شیرین و گزارش های رییس این گمرک در مورد ساختن راه عراده رو در معدن نفت کرمانشاهان از طرف شرکت نفت ایران و انگلیس در سال ۱۳۳۰.ق. و تحقیق در این مورد توسط رییس گمرک، تقاضا از کمیسر ایران در معادن نفت جنوب در مورد ساختن این راه در معدن نفت کرمانشاهان، ترجمه گزارش رییس گمرک قصر شیرین و جواب به رییس گمرکات کرمانشاهان در مورد چرایی ساختن راه عراده رو به وسیله شرکت نفت ایران و انگلیس و امتداد این راه تا کرمانشاه از دیگر موارد آورده شده در این بخش از اسناد است. (اسناد آرشیوی سازمان اسناد ملی ایران ، سند شماره ۲۴۰۰۰۶۶۵۲، ۱۳۳۰.ق.)

بخش پایانی اسناد نیز در مورد اعتراض اداره گمرکات مبنی بر ساختن ساختمان هایی از طرف شرکت نفت قصر شیرین در مجاورت اداره گمرک قصر شیرین می باشد و دلیل این مخالفت نیز این بوده است که مسئولین گمرک نمی خواستند مواد اشتعال زا نظیر نفت که سبب انفجار احتمالی خواهد شد در مجاورت آن ها باشد. این اعتراضات باعث نامه نگاری های مختلفی در بین وزارتخانه ها و ادارات مختلف شد که اسناد آن آورده شده است. (اسناد آرشیوی سازمان اسناد ملی ایران ، سند شماره ۲۴۰۰۰۷۲۳۰، ۱۳۳۹.ق.)

لازم به ذکر است که اسناد آورده شده در این مجموعه تماما از اسناد آرشیوی سازمان اسناد ملی ایران می باشند و سال های یاد شده در عنوان مقاله را در بر می گیرند.

منابع

۱. اسناد آرشیوی سازمان اسناد ملی ایران ، سند شماره ۲۴۰۰۰۲۶۳۷، ۱۳۳۰.ق.
 ۲. اسناد آرشیوی سازمان اسناد ملی ایران ، سند شماره ۲۴۰۰۰۴۸۲۹، ۱۳۳۰.ق.
 ۳. اسناد آرشیوی سازمان اسناد ملی ایران ، سند شماره ۲۴۰۰۰۶۶۵۲، ۱۳۳۰.ق.
 ۴. اسناد آرشیوی سازمان اسناد ملی ایران ، سند شماره ۲۴۰۰۰۷۲۳۰، ۱۳۳۹.ق.
 ۵. ذوقی، ایرج ، مسایل سیاسی اقتصادی نفت ایران، تهران: پازنگ ، ۱۳۷۸ .
 ۶. روحانی، فواد، تاریخ ملی شدن صنعت نفت ایران، تهران: شرکت سهامی کتاب های جیبی، ۱۳۵۲.
 ۷. فاتح ، مصطفی، پنجاه سال نفت ایران، تهران: شرکت سهامی چاپ، ۱۳۳۵.
 ۸. کیا، ایرج، سیراستعمار انگلیس در ایران، تهران: آبی، ۱۳۸۴ .
 ۹. لسانی، ابوالفضل، طلای سیاه یا بلای ایران، تهران، امیرکبیر، ۱۳۵۷.
 ۱۰. موحّد، محمدعلی، نفت ما و مسائل حقوقی آن، خوارزمی، چاپ دوم، ۱۳۵۳.
 ۱۱. نایبیان، جلیل، پژوهشی در مسائل سیاسی تاریخی نفت در ایران، انتشارات تارالله، ۱۳۷۸.
 ۱۲. وزیری، شاهرخ، نفت و قدرت در ایران، ترجمه مرتضی ثاقب فر، تهران: انتشارات عطایی ، ۱۳۸۰ .
 ۱۳. هامیلتون، ادوین، "نفت" پادشاه قدرت، ترجمه محمود طلوع مکانیک، تهران: موسسه خدمات فرهنگی رسا، ۱۳۷۳ .
 ۱۴. یعقوبی نژاد، علی، رئیس نفت، انتشارات یادواره کتاب، ۱۳۷۴.
 ۱۵. یرگین، دانیل، نفت، پول، قدرت، ترجمه دکتر منوچهر غیبی ارحله‌ای، ج اول، انتشارات روابط عمومی شرکت ملی نفت ایران، ۱۳۷۳.
16. Ferrier.R.w, the history of the British Petroleam company, volume1, cambrijgr university press, 1982.

سند شماره ۱

نشان تاج و شیر و خورشید

وزارت مالیه

اداره کابینه

نمره ۵۰۱۴

بتاریخ ۱۸ برج اسد ۱۳۳۱

ضمیمه

اداره مرکزی گمرکات

در جواب مراسله نمرة ۳۱۴۷ و نمرة ۳۰۸۶ راجع به هفتاد قبضه تفنگ که کمپانی نفت با مقداری فشنگ برای رفع مخاطرات متصوره وارد کرده است اینک اشعار می‌دارد مطابق توضیحات آن اداره اجازه ورود این اسلحه متضمن اشکالی نیست در این صورت قدغن نمائید تفنگ و فشنگ مزبور اجازه عبور داده مانع نشوند و حقوق گمرکی آن را هم هر چه هست تماماً دریافت دارند.
امضاء و مهر: وزارت مالیه ۱۳۲۸

۲۴۰۰۰۲۵۳۸

سند شماره ۲

نشان تاج و شیر و خورشید

وزارت مالیه

اداره مدیریت کل

دائرة

نمرة ۱۶۳۹۹

بتاریخ ۲۶ برج عقرب ۱۳۲۹

ضمیمه

اداره مرکزی گمرکات

از قرار مرقومه که از وزارت امور خارجه رسیده آقای صدیق السلطنه کمیسر معادن نفت جنوب از لندن حرکت کرده و از راه محمره برام هرمز وارد می‌شود چون قدری اسباب سفر و قبضه تفنگ یکی ساچمه‌زنی و دیگری گلوله‌زنی و چهارصد فشنگ ساچمه‌زنی و دویست فشنگ گلوله‌زنی همراه دارد لازم است تلگرافاً به مأمورین گمرک قدغن نمایند پس از اخذ حقوق گمرکی در سر حد مانع دو قبضه تفنگ و فشنگهای شخصی ایشان نشوند.

امضاء ناخوانا

مهر: وزارت مالیه ۱۳۲۸

۷۳۳۱۰۰

۲۴۰۰۰۲۵۳۸

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

سند شماره ۳

نشان تاج و شیر و خورشید

وزارت مالیه

اداره مدیریت کل

دائرة

نمرة ۱۶۰۶۱

بتاریخ ۱۲ برج جدی ۱۳۳۰

ضمیمه

اداره مرکزی گمرکات

موازی سی قبضه موزه به انضمام سی هزار فشنگ آن بتوسط آقای مرتضی قلیخان از سرحد محمره وارد می‌شود لازم است جواز ورود آن را پس از اخذ حقوق گمرکی صادر و مدت آن را ششماهه قرار بدهید و نظر به اینکه معزی الیه عازم بختیاری است جواز مزبور را فوراً بوزارت مالیه بفرستید که بمشارالیه داده شود.

امضاء ناخوانا

مهر: وزارت مالیه ۱۳۲۸

حاشیه پایین سند:

۷۹۹۱ □□

۱۹۱۲ □□□-۶

۲۴۰۰۰۲۵۳۸

سند شماره ۴

نشان تاج و شیر و خورشید

وزارت مالیه

اداره مدیریت کل

دائرة

نمره ۱۹۷۱۷

بتاریخ ۲۹ برج حوت ۱۳۳۰

ضمیمه

مسیومرنارد کفیل خزانه‌داری کل

درخصوص احضار آقای صدیق‌السلطنه کمیسر معدن نفت جنوب بمرکز برای بعضی تحقیقات مراتب به وزارت جلیله معارف اشعار و اینک جوابی رسیده که سفارش ذیلاً درج می‌شود.

(سابقاً خود معزیه‌ایه هم در ضمن مطالب شخصی اجازه آمدن به مرکز را خواسته بود به ایشان اجازه داده شد و از قرار مذکور دوازده روز است که از عربستان حرکت کرده‌اند) محض حصول آگاهی خزانه داده کل مراتب را اظهار داشت.

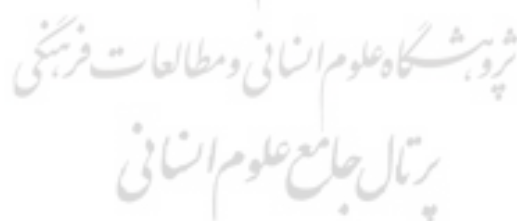
امضاء: ناخوانا

مهر: وزارت مالیه

حاشیه پایین:

ادامه سند به خط لاتین

۲۴۰۰۰۲۶۳۷

سند شماره ۵

نشان تاج و شیر و خورشید

خزانه داری کل ایران

نمره ۴۶۴۵

موضوع معدن نفت عربستان

ضمیمه

طبقه‌بندی

بتاریخ ۲۳ جوزا سیچقائیل ۱۳۳۰

□□□ ۱۲ ۱۹۱۲

وزارت جلیله امور خارجه

کارهای کمپانی نفت عربستان بطوری پیشرفت کرده است که ممکن است به همین زودی استخراج و حمل نفت شروع شود. برای حفظ منافع دولت علیه و برای اینکه بتوان در موقع استخراج و حمل نفت مزبور در آن قسمتی که از نقطه نظر حقوقی که باید به دولت برسد راجع به مالیه است نظارت و تفتیش نمود اقدامات اولیای دولت علیه نهایت اهمیت و ضرورت را دارد. مدیر کمپانی مزبور که از این قصد مستحضر شده اظهار داشته است که این مسئله قبلاً در مجلس

مشاوره اداری خودشان مطرح شد. و مجلس مزبور فعلاً در اینباب با آقای صدیق السلطنه مشغول مذاکره است. چون خزانه‌داری کل یا نماینده محترم دولت علیه (آقای صدیق السلطنه) ارتباطی ندارد و تاکنون به هیچوجه اطلاعاتی راجع به این مسئله مهم حاصل ننموده است لهذا از آن وزارت جلیله مستدعی است توضیحات لازم را در اینخصوص سریعاً برای اطلاع خزانه‌داری کل مرقوم فرمایید.

۲۴۰۰۰۲۶۳۷

سند شماره ۶

نشان تاج و شیر و خورشید

وزارت فوائد عامه

اداره

نمره ۴۶۲۴

مورخه ششم شهر رجب ۱ برج سرطان سیچقان نیل ۱۳۳۰

ضمیمه

□□□ ۲۶ ۱۹۱۲

خزانه‌داری کل و گمرکات

در موضوع معاون نفت جنوب و توضیحاتی که راجع به پیشرفت اینعمل از وزارت جلیله امور خارجه خواسته بودید آقای صدیق السلطنه راپورت جامعی که حاوی تمام نکات و ترتیبات معادن مزبور است به این وزارتخانه داده‌اند سواد راپورت در این چند روز تهیه و برای آن اداره جلیله ارسال خواهد شد تا از ترتیبات این عمل کاملاً استحضار حاصل نمایید

مهر: وزارت پست و تلگراف، فواید عامه

[امضاء بر روی مهر: ناخوانا]

۲۴۰۰۰۲۶۳۷

سند شماره ۷

نشان تاج و شیر و خورشید

وزارت امور خارجه

اداره انگلیس دائره

مورخه ۱۵ رجب ۱۳۳۰

نمره ۱۴۵۵ / ۱۰۳۸۳

□□□-۴-۱۹۱۲

خزانه داری کل

به وصول مکتوب نمره ۴۶۴۵ آن اداره محترمه راجع به پیشرفت کارهای کمپانی نبط عربستان شرح لازم به وزارت فواید عامه نوشته و سواد مکتوب مزبور ارسال شد اینک جوابی صادر شده که سواد آن را ذیلاً زحمت می‌دهد.

(بطوریکه در طی مرقومه محترمه نمره ۱۰۳۰۳۰ مرقوم و اشارت فرموده بودند سواد راپورتیکه آقای صدیق السلطنه راجع به معادن نبط جنوب داده‌اند و حاوی تمام مطالب پیشرفت معادن مزبور است به خزانه‌داری کل ارسال خواهد شد که از کیفیت این عمل کاملاً مستحضر شوند)

بدیهی است که سواد راپورت آقای صدیق السلطنه را تاکنون فرستاده‌اند و از تفصیل مستحضر شده‌اید

[امضاء ناخوانا]

مهر: وزارت جلیله امور خارجه

سند شماره ۸

نشان تاج و شیر و خورشید

اداره گمرکات

۴ ژوئیه ۱۹۱۴ = ۱۳ سرطان

نمره ۲۷۱۳

ورود به کابینه وزارت مالیه

بتاریخ ۱۴ سرطان ۱۳۳۲

نمره ۲۴۸۸

وزارت جلیله مالیه

بموجب اطلاعات واصله کمیسیون سرحدی عثمانی و ایران مقرر داشته است که قریه سیاه سرخ در آتیه ضمیمه خاک عثمانی خواهد بود. البته بر آن وزارت جلیله پوشیده نیست که کمپانی نفت انگلیس و ایران امتیاز نامه از دولت ایران راجع به استشفاق چشمه نفت خیز قریه مزبوره در دست دارد و سفارت فخریه انگلیس اخیراً اظهار داشته است در صورتی هم که چشمه منفرد قصر شیرین جزء خاک عثمانی بشود معذک این نقطه مرکز اعمال تجارت و داد و ستد کمپانی خواهد بود.

در خاتمه یادداشت خود خاطر نشان می‌کند که با وجود تغییر سرحد کمپانی کمافی السابق از حقوق صادره و وارده معاف خواهد بود این نظریه مطابق با هیچیک از فصول امتیازنامه نیست زیرا امتیاز نامه مزبور فقط آزادی خروج مواد استخراجیه و معافیت ورود آلات و ادوات لازمه که مورد احتیاج و استعمال کمپانی است گفتگو می‌نماید حال با این ترکیب از حضور مبارک مستدعی است در مسئله فوق امعان نظری فرموده و اداره گمرکات را از تصمیم قطعی هیئت محترم وزراء عظام مستحضر فرمایند تا این اداره نیز از عهده جواب سفارت فخریه برآید زیاده است جسارت نمی‌ورزد.

[امضاء لاتین: ناخوانا]

۲۴۰۰۰۴۸۲۹

سند شماره ۹

نشان تاج و شیر و خورشید

وزارت مالیه

اداره کابینه

دائرة

نمره ۳۱۰۹

بتاریخ ۳۰ برج اسد ۱۳۳۲

ضمیمه ۱

مقام منبع هیئت وزراء عظام دامت شوکتهم

راجع به قریه سیاه سرخ واقعه در قصر شیرین و چشمه نفت آنجا که کمیسیون سرحدی ایران و عثمانی قرار داده‌اند ضمیمه خاک عثمانی شود و امتیاز چشمه نفت آنجا سابقاً به کمپانی انگلیس و ایران داده شده است و از سفارت انگلیس در اینخصوص یادداشتی با اداره گمرکات فرستاده شده بود. عین مشروحه اداره مزبور در آن هیئت محترم قرائت و مقرر فرمودند سواد یادداشت فرستاده شود که ملاحظه و جواب قطعی سفارت را معلوم فرمایند اینک سواد یادداشت مزبور بضمیمه سواد مراسله سابق گمرک لفا تقدیم می‌شود تا هر طور مقرر می‌فرمایند با اداره گمرک اعلام گردد.

مهر وزارت مالیه ۱۳۲۸

[امضاء روی مهر: ناخوانا]

۲۴۰۰۰۴۸۲۹

سند شماره ۱۰

نشان تاج و شیر و خورشید

وزارت مالیه

اداره کابینه

نمره ۷۲۲۵

بتاریخ ۱۰ برج قوس ۱۳۳۳

مقام منبع هیئت وزراء عظام دامت شوکتهم

راجع به قریه سیاه سرخ واقعه در قصر شیرین و چشمه نفت آنجا که کمیسیون سرحدی ایران و عثمانی قرار داده‌اند ضمیمه خاک عثمانی شود در تاریخ ۳۰ برج اسد بنمره ۳۱۰۹ برحسب مشروحه اداره گمرک که متضمن سواد یادداشت سفارت انگلیس بود از وزارت مالیه به آن مقام منبع شرحی عرض شده بود و تا بحال به زیارت جواب نائل نگردید و چون مجدداً از اداره گمرک مطالبه جواب و تعیین تکلیف را خواسته‌اند این است مخصوصاً استدعا می‌شود که زودتر تصمیم هیئت دولت را در اینمسئله مرقوم فرمایند که به اداره مزبور اعلام گردد.

[امضاء: ناخوانا]

مهر: وزارت مالیه ۱۳۲۸

۲۴۰۰۰۴۸۲۹

سند شماره ۱۱

نشان تاج و شیر و خورشید

اداره گمرکات

۲۳ نوامبر ۱۹۱۴ = ۳ محرم الحرام ۱۳۳۳

نمره ۶۶۵

ورود کابینه وزارت مالیه

بتاریخ ۱۳۳۳

نمره ۷۶۵۹

وزارت جلیله مالیه

در تاریخ چهارم ژوئیه در تحت نمره (۲۷۱۳) اداره گمرکات مراسله بانوزارت جلیله انفاذ داشته و تاکنون بوصول جواب آن مفتخر نگردیده است لهذا محترماً از حضور مبارک مستدعی است مقرر فرمایند جواب مراسله مزبور را که راجع بقریه سیاه سرخ و چشمه نفت آن محل است هرچه زودتر باین اداره ارسال دارند موقعاً مغتنم شمرده احترامات فایقه را تجدید می‌نماید.

امضاء: از طرف رئیس کل گمرکات

امضاء لاتین، ناخوانا

حاشیه پایین سند:

مهر: دفتر وزارت امور خارجه، نمره ۶

راجع بسابقه فرمایند.

۲۴۰۰۰۴۸۲۹

سند شماره ۱۲

وزارت مالیه

نمره عمومی وارده ۷۶۵۹

نمره عمومی صادره ۷۲۲۵

کارتن ۷۸

دوسیه ۱۲

تاریخ مسوده: ۳ قوس بارس ئیل، ۶ محرم ۱۳۳۳

در باب قریه سیاه سرخ واقعه در قصر شیرین و چشمه نفت آنجا

نوع مسوده: مکتوب

تاریخ ارسال: ۱۰ قوس

مقام منیع محترم هیئت وزراء عظام دامت شوکتهم

راجع به قریه سیاه سرخ واقعه در قصر شیرین و چشمه نفت آنجا که کمیسیون سرحدی ایران و عثمانی قرار داده‌اند ضمیمه خاک عثمانی شود در تاریخ ۳۰ برج اسد نمره ۳۱۰۹ برحسب مشروحه اداره گمرک که متضمن سواد یادداشت سفارت انگلیس بود بآن مقام منیع شرحی عرض شده و تا بحال بزیارت جواب نایل نگردیده. چون مجدداً در اداره گمرک مطالبه جواب و تعیین را خواسته‌اند این است مخصوصاً تمنی می‌نمود که زودتر تصمیم هیئت دولت را در این مسئله مرقوم فرمایند که باداره مزبور اعلام گردد.

امضاء: ناخوانا

حاشیه راست سند:

از وزارت مالیه

باداره گمرک خواب نوشته شد.

حاشیه پایین سند:

مهر: دفتر وزارت مالیه، نمره ۷

۲۴۰۰۰۴۸۲۹

سند شماره ۱۳

وزارت مالیه

نمره عمومی وارده ۲۴۸۸

نمره عمومی صادره ۲۷۸۲

کارتن ۷۸ دوسیه ۱۲

تاریخ مسوده: ۴ شهر رمضان، ۵ اسد بارس ئیل ۱۳۳۲

در جواب اداره گمرک

در باب یادداشت انگلیس راجع بقریه سیاه سرخ و چشمه نفت آنجا

نوع مسوده: مکتوب

تاریخ ارسال ۷ - آ ۱۳۳۲ [ناخوانا]

اداره کل گمرکات

مراسله آن اداره که نمره (۲۷۱۳) و راجع به یادداشت سفارت انگلیس در باب قریه سیاه سرخ و چشمه نفت آنجا واصل گردید و عیناً در هیئت وزراء عظام قرائت شد مقرر گردید که یادداشت سفارت مزبور را عیناً یا سواداً ارسال دارید که در مندرجات آن کاملاً دقت شده تکلیف اداره گمرک معین شود

[امضاء ناخوانا]

حاشیه پایین سند:

مهر: دفتر وزارت مالیه، نمره ۲

سند شماره ۱۴

نشان تاج و شیر و خورشید

اداره گمرکات

۴ اوت ۱۹۱۴ = ۱۲ اسد ۱۳۳۹

نمره ۳۵۱۵

ضمیمه: یکطغرا سواد

وزارت جلیله مالیه

در جواب مرقومه محترمه مورخه هفتم اسد جاری نمره (۲۷۸۲) مع التوقیر سوادى بفرانسه از یادداشت سفارت انگلیس که در تاریخ چهارم مه اخیر باین اداره ارسال و راجع به قریه سیاه سرخ و چشمه نفت آن محل است جوفاً حضور مبارک انفاذ میدارد زیاده جسارت نمی‌ورزد. رئیس کل گمرکات [امضاء لاتین: ناخوانا]

حاشیه پایین سند:

مهر: ورود بکابینه وزارت مالیه، بتاریخ ۱۴ برج اسد ۱۳۳۲، نمره ۳۱۱۰

مهر: دفتر وزارت مالیه، نمره ۳

مطلب را با سابقه بیهیت وزراء رجوع نمایند.

زودتر جواب اداره گمرک داده شود

با سابقه بعرض حضور مبارک برسد ۲۱/۱۳

۲۴۰۰۴۸۲۹

سند شماره ۱۵

وزارت مالیه

نمره عمومی وارده ۳۱۱۰

نمره عمومی صادره ۳۱۰۹

کارتن ۸۷

دوسیه ۱۲

تاریخ مسوده: ۲۱ برج اسد بارسئیل، ۲۰ رمضان ۱۳۳۲

در باب قریه سیاه سرخ واقعه در قصر شیرین و چشمه نفت آنجا

نوع مسوده: مکتوب

تاریخ ارسال: ۳۰ - آ ۱۳۳۲

مقام منبع محترم هیئت وزراء عظام دامت شوکتهم

راجع بقریه سیاه سرخ واقعه در قصر شیرین و چشمه نفت آنجا که کمیسیون سرحدی ایران و عثمانی قرار داده‌اند ضمیمه خاک عثمانی شود و امتیاز چشمه نفت آنجا سابقاً بکمپانی انگلیس و ایران داده شده است و در سفارت انگلیس در اینخصوص یادداشتی باداره گمرکات فرستاده شده بود عین مشروحه اداره مزبور در آن هیئت محترم قرائت و مقرر فرمودند سواد یادداشت فرستاده شود ملاحظه و جواب قطعی سفارت را معلوم فرمایید اینک سواد یادداشت مزبوره بضمیمه سواد مراسله سابق گمرک لفاً تقدیم می‌شود. هرطور مقرر می‌فرمایند باداره گمرک اعلام گردد.

۲۴۰۰۰۴۷۳۹

سند شماره ۱۶

نشان تاج و شیر و خورشید

وزارت امور خارجه

اداره انگلیس

سواد رقعہ وزارت فواید عامہ

مورخہ ۲۶ شہر جمادی الاولی

نمرہ ۷۰۰۲

در جواب مرقومہ محترمہ نمرہ ۱۰۵/۳/۹۱۳۴ حاوی سواد راپورت رئیس گمرک قصر شیرین راجع باقدمات کمپانی نفت جنوب محترماً زحمت می‌دهد و این خصوص چند روز قبل بتوسط وزارت جلیله مالیه استحضار حاصل شده و بکمیسر نفت جنوب تأکید شد کہ عاجلاً در اینخصوص تحقیقات لازمہ بعمل آورده و تفصیل این راہی را کہ شروع کرده‌اند معین نموده و چون در قرارداد اجازت راه‌سازی بکمپانی داده شده است توضیحات لازمہ را خواسته راپورت بدهد تا تکلیف معین شود.

سواد مطابق اصل است

حاشیہ بالای سند:

دفتر وزارت مالیه، نمرہ ۷

حاشیہ راست سند:

مهر: ورود بکابینہ وزارت مالیه، بتاریخ ۳۱ ثور ۱۳۳۰، نمرہ ۱۷۹۸

۲۴۰۰۰۶۶۵۲

سند شماره ۱۷

نشان تاج و شیر و خورشید

وزارت مالیه

اداره کابینہ

بتاریخ ۱۵ ثور ۱۷ جمادی الاولی ۱۳۳۰

نوع مسودہ: مکتوب

وزارت جلیله امور خارجه

راپورتی از رئیس گمرک قصر شیرین بتوسط اداره مرکزی گمرکات بوزارت مالیه رسیده کہ سوادش برای استحضار انوزارت جلیله تلواً ارسال می‌شود کہ ملاحظہ فرمودہ با جاهای لازم مذاکرات مقتضیہ فرمایند کہ معلوم شود این راہی کہ برای عبور عراده در معدن نفت کرمانشاهان ساخته می‌شود برای چه مقصودی است و چه مقصودی است و چه ترتیبی دارد و نتیجہ مذاکرات را اعلام فرمایند کہ بادارہ گمرک اطلاع داده شود.

امضاء [ناخوانا]

حاشیہ سمت راست:

بدون اجازہ و امتیاز

حاشیہ پایین سند:

مهر : دفتر وزارت مالیه، نمرہ [ناخوانا]

سند شماره ۱۸

نشان تاج و شیر و خورشید

وزارت امور خارجه

اداره انگلیس

مورخه ۳ جمادی الثانی ۱۳۳۰

نمره ۸۹۹۸/۱۰۳۸

وزارت جلیله مالیه

مرقومه محترمه نمره ۳۰۴۴ که متضمن راپورت رئیس گمرکات قصر شیرین بود و اصل و شرحی که لازم بود به وزارت فواید عامه اشعار گردید از قرار جواب که از آنوزارتخانه رسیده و سواد آن لفاً ارسال می‌گردد بکمیسر نفت جنوب تأکید شده که عاجلاً در این خصوص تحقیقات لازمه بعمل آورده و نتیجه را اطلاع بدهند بدیهی است پس از حصول نتیجه از آن وزارتخانه مراتب باطلاع آنوزارت جلیله خواهد رسانید.

[امضاء: ناخوانا]

سج مهر: وزارت جلیله امور خارجه

حاشیه راست سند:

مهر: ورود بکابینه وزارت مالیه، بتاريخ ۳۱ ثور ۱۳۳۰ نمره ۱۷۹۸

حاشیه پایین سند:

مهر: دفتر وزارت مالیه، نمره ۶

ضبط شود

اعلام شود

۲۴۰۰۶۶۵۲

سند شماره ۱۹

نشان تاج و شیر و خورشید

وزارت مالیه

اداره کابینه

بتاریخ ۱۵ ثور ۱۷ جمادی الاولی ۱۳۳۰

نمره عمومی ۳۰۴۴

کارتون ۱۲۲

دوسیه: ۱

نوع مسوده: مکتوب

اداره مرکزی گمرکات

در تلو مراسم نمره (۹۵۴) که سواد راپورت رئیس گمرک قصر شیرین را در باب ساختن راه عراده در معدن نفت کرمانشاهان ارسال داشته بود. در تفصیل اطلاع حاصل و بجاهای لازم نوشته شد و حالا باید برتیس گمرک قصر شیرین بنویسند که در آتیه هم هر قسم تحقیقاتی این فقره می‌کند نتیجه اطلاعات حاصله را فوراً بمرکز اعلام دارد.

[امضاء: ناخوانا]

۱۵ ثور

حاشیه پایین سند:

مهر: دفتر وزارت مالیه، نمره ۵

۲۴۰۰۰۶۶۵۲

سند شماره ۲۰

نشان تاج و شیر و خورشید

□□□□□□□□□□□□

□□□

□□□□□□ □□ □□□□□□□□

954No

۲۸ آوریل ۱۹۱۲، دهم جمادی‌الاولی ۱۳۳۰ □□□□□□□□

وزارت جلیله مالیه

راپرتی از رئیس گمرک قصر شیرین رسیده راجع بیک راه عراده رو که کمپانی نفت انگلیس ایران در چپارسوق که معدن نفت است می‌سازد تا آنجا را با خانقین وصل نماید. ترجمه راپورت مزبور را محض استحضار خاطر مبارک لفاً تقدیم می‌نماید که بهر قسم صلاح بدانند اقدام فرمایند این راه از خاک ایران عبور خواهد کرد.

از طرف مدیر [ناخوانا] امضاء لاتین ناخوانا

حاشیه بالای سند:

مهر: دفتر وزارت مالیه، نمره ۱.

حاشیه پایین سند:

مهر: ورود بکابینه وزارت مالیه، بتاریخ ۱۱ ثور ۱۳۳۰، نمره ۳۰۴۴

بعرض برسد ۱۱ ثور

بوزارت خارجه و وزارت معارف هر دو نوشته سواد بفرستید جواب را به گمرک بنویسند تا برابر همین نتیجه تحقیقات را اطلاع بدهند. فوراً بوزارت خارجه پس از فرستادن حضور حضرت آقای وزیر تفصیل مطلب را اطلاع بدهید هر اقدامی را که مقتضی می‌دانند بنمایند تا بدون امتیاز مقدماتی از ساختن راه مذکور ممانعت شود.

۲۴۰۰۰۶۶۵۲

سند شماره ۲۱

نشان تاج و شیر و خورشید

اداره گمرکات

□□□□□□□□□□□□

□□□

□□□□□□□□

ترجمه راپورت رئیس گمرک قصر شیرین بتاریخ ۳۰ مارس ۱۹۱۲ نمره ۱۵۴۸

آقای رئیس ایالتی گمرکات کرمانشاهان

در جواب مرقومه ۱۸ مارس نمره ۵۰۳۱ که محتوی حکم ۱۸ اکتبر بود لازم می‌دانم بشما اطلاع دهم که کمپانی نفت انگلیس ایران عجلتاً صرف‌نظر از احداث محل تصفیه نفت در جنب گمرک نموده است و اداره مرکزی آن حکم داده که کارخانه مزبوره در محل استخراج نفت دایر گردد و مخارجی که برای تدارک آب در آنجا لازم است متحمل شود و بدین واسطه از تحمل مخارج گزاف که بواسطه بعد مسافت بین معدن نفت و کارخانه تصفیه آن مستغنی می‌شوند حالیه کمپانی مشغول است یک راه عراده رو از چپاسوق الی خانقین می‌سازد در این راه پل و غیره است و ممکن است آن را امتداد دهند تا کرمانشاهان بدون اینکه از قصر شیرین عبور کند رئیس کارخانه نفت آن را (راه ما می‌خواند!) برای چه؟ تصور می‌کنیم که ما باید اینمطلب را مقدمتاً کشف و اظهار داریم که در آتیه دچار زحمت نگردیم برای منافی که بدولت ایران نشان داده‌ایم همه اینیه ما در اینصورت ممکن است بی‌مصرف بشود.

امضاء ویلن

حاشیه پایین سند:

مهر: ورود بکابینه وزارت مالیه، بتاريخ [ناخوانا]، نمره ۳۰۴۴

مهر: دفتر وزارت مالیه، نمره ۲

۲۴۰۰۶۶۵۲

سند شماره ۲۲

نشان تاج و شیر و خورشید

وزارت مالیه

اداره کابینه

بتاریخ ۱۵ ثور ۱۷ جمادی الاولی ۱۳۳۰

نمره عمومی ۳۰۴۴

نمره خصوصی

کارتون ۱۲۲

دوسیه ۱

نوع مسوده: مکتوب

وزارت جلیله معارف

راپورته از رئیس گمرک قصر شیرین بتوسط اداره مرکزی گمرکات بوزارت مالیه رسید که سوادش را برای استحضار آنوزارت جلیله تلواً ارسال شد که ملاحظه فرموده باقتضای وظیفه و تکلیفی که دارند در مقام تحقیق برآمده معلوم دارند این راهی که برای عبور عراده در معدن نفت کرمانشاهان از طرف کمپانی نفت بدون امتیاز و اجازه دولت ساخته می شود متضمن چه مقصودی است و چه ترتیبی دارد پس از اقدامات لازمه هر طور باید دستورالعمل باداره گمرک داده شود تفصیل را مرقوم فرمایند.

امضاء: ناخوانا

حاشیه پایین سند:

مهر: دفتر وزارت مالیه، نمره ۴

۲۴۰۰۶۶۲

سند شماره ۲۳

نشان تاج شیر و خورشید

□□□□□□□□□□□□□□

□□□

□□□□□□ □□ □□□□□□□□

۱۹ ۱۰ ژوئن ۱۹۱۱ مطابق ۱۲ جمادی الثانیه ۱۳۲۹ □□□□□□□□□□

وزارت جلیله مالیه

بموجب اطلاعات واصله نماینده کمپانی نفت قصر شیرین در صدد است که زمین مجاور گمرک را تحصیل نموده و در آنجا بعضی ساختمانها بنا نماید و چون مجاورت بعضی امکنه ممکن است بجهت گمرک مضر و اغلب اوقات در صورتیکه در آنجا مواد مشتعل از قبیل نفت و غیره باشد خطرناک می باشد بعقیده بنده لازم است که اولیای دولت قدغن فرمایند که در آینده هرگونه پیشنهاد ساختمان یا انبار مال التجاره در روی زمینهای مجاور را بکنند یا انبارهای گمرکی باید قبلاً بتصویب اداره گمرکات برسد در اینصورت از حضور مبارک مستدعی است هرچه زودتر حکمی در اینخصوص صادر فرمایند مدیر کل گمرکات.

حاشیه پایین سند:

مهر: ورود بکابینه وزارت مالیه، بتاريخ ۲۱ جوزا ۱۳۲۹، نمره ۷۹۳۶۶۸

مهر: دفتر وزارت مالیه، نمره ۱

اداره خط مرکز تفصیل را بعرض خواهند رساند ۲۰ جوزا

بعد از تحقیق بهر وزلراخانه که راجع است توصیه شود که این اقدامات را موقوف کنییم.

۲۴۰۰۰۷۲۳۰

سند شماره ۲۴

نشان تاج و شیر و خورشید

وزارت مالیه

اداره تحریرات مرکز

بتاریخ ۳۰ برج جوزا ۱۳۳۹

وزارت جلیله فواید عامه

بموجب اخباریکه باداره مرکزی گمرکات رسیده و از آن بوزارت مالیه اظهار داشته‌اند کمپانی نفت قصر شیرین درصدد است که اراضی مجاور گمرک را ابتاع کرده و در آنجا بعضی ساختمان‌ها بنا نماید از آنجاییکه مجاورت بعضی آنکه در آن مواد مشغله از قبیل نفت و غیره انبار شده امکان دارد مضر بلکه باعث خطر بزرگی جهت گمرک گردد لهذا اداره مرکزی گمرکات درین مورد پیش بینی کرده و تقاضا نموده که اولیای دولت ترتیبی برای جلوگیری از این کار مقرر دارند تا در آینده هرگونه ساختمان یا انبار مال‌التجاره که در اراضی مجاور با گمرک یا انبارهای گمرکی بنا می‌شود باستحضار و تصویب اداره مرکزی گمرکات باشد سواد مراسله گمرک را که درین موضوع اشعار رفته لفاً ارسال داشت که ملاحظه فرمایید در اینمورد بخصوص کمپانی قصر شیرین خیال چنین بنائی را که احتمال خطر بزرگ و ضرر عمده جهت گمرک دارد. بدل توجهی فرموده و در جلوگیری و ممانعت اینکار اقدامات مقتضیه بعمل آورند و در مورد دیگر هم بطوریکه اداره گمرک تقاضا کرده است توجه و اهتمام کافی فرموده و نتیجه اقدامات آنوزارت تجلیله را هم بوزارت مالیه اعلام دارند که باداره گمرک اطلاع داده شود.

[امضاء: ناخوانا]

حاشیه راست سند:

مهر: دفتر وزارت مالیه، نمره ۲

۲۴۰۰۰۷۲۳۰

سند شماره ۲۵

سواد مراسله اداره گمرکات بوزارت جلیله مالیه

مورخه ۱۰ ژون نمره ۲۳۷۷

بموجب اطلاعات واصله نماینده کمپانی نفت قصر شیرین در صدد است که زمین مجاور گمرک را تحصیل نموده و در آنجا بعضی ساختمان‌ها بنا نماید. و چون مجاورت بعضی ساختمان‌ها ممکن است بجهت گمرک مضر و اغلب اوقات در صورتیکه در آنجا مواد مشتعل از قبیل نفت و غیره باشد خطرناک باشد. بعقیده بنده لازم است که اولیای دولت قدغن نمایند که در آینده هرگونه پیشنهاد ساختمان یا انبار مال‌التجاره در روی زمینهای مجاور را امکانه یا انبارهای گمرکی باید قبلاً بتصویب اداره گمرکات برسد و درینصورت از حضور مبارک مستدعی است هرچه زودتر حکمی در اینخصوص صادر فرمایند.

مدیر کل گمرکات

حاشیه پایین سند:

مهر: ورود بکابینه وزارت مالیه، نمره ۱۰۷۰۴/۹۲۹

مهر: دفتر وزارت مالیه نمره ۴

۲۴۰۰۰۷۲۳۰

سند شماره ۲۶

نشان تاج و شیر و خورشید

وزارت مالیه

اداره تحریرات مرکز

بتاریخ ۱۹ برج سرطان ۱۳۲۹

نمره عمومی ۱۰۷۰۴

نمره خصوصی ۹۲۹

کارتون ۱۲۵

دوسیه ۱۵

اداره مرکزی گمرکات

درخصوص اقدام کمپانی نفط قصر شیرین از بابت ساختمانی که خیال دارد در اراضی مجاور گمرک بنا نماید نمره (۳۱۶۳) شرحی اظهار نموده و سواد مراسله نمره (۲۳۷۷) را ارسال داشته و مطالبه جواب کرده‌اند ملاحظه کنید اینکه تاکنون بابت این مسئله تاخیر شده من باب این است که درین موضوع شرحی بوزارت فواید عامه نوشته شده است و هنوز جوابی نرسیده درین موقع هم که مجدداً این اداره این فقره را متذکر و یادآور شده بود بوزارت فواید عامه شرح لازم نوشته شد که اقدامات مقتضیه بعمل آورند هر موقع جواب رسید تفصیل باداره مرکزی گمرکات اعلام شود.

[امضاء: ناخوانا]

حاشیه پایین سند:

مهر: دفتر وزارت مالیه، نمره ۵

۲۴۰۰۰۷۲۳۰

سند شماره ۲۷

نشان تاج و شیر و خورشید

وزارت فواید عامه

اداره

نمره ۶۸۷

مورخه ۱۲ رجب المرجب ۱۳۲۹

ضمیمه

وزارت جلیله مالیه

مرقومه محترمه در تحت نمره (۷۹۳۵|۶۸۰) در باب اراضی قصر شیرین مجاور اداره گمرک که کمپانی قصر شیرین بنائی در آن اراضی دارد و بضمیمه سواد مشروحه اداره گمرکات عز وصول داد سابقاً در جواب مشروحه اداره گمرکات راجع به همین مسئله شرحی دستور العمل داده شده و هنوز جواب از آنجا نرسیده پس از رسیدن جواب ترتیبی که باید داده شود اقدام خواهد شد.

[سجع مهر و امضاء: ناخوانا]

حاشیه پایین سند:

مهر: دفتر وزارت مالیه، نمره ۷

ضبط شود

اداره مرکز ۲۵ سرطان

مهر: ورود بکابینه وزارت مالیه، بتاریخ ۲۵ سرطان ۱۳۲۹، نمره ۱۱۱۶۳/۱۰۰۱

۲۴۰۰۰۷۲۳۰

سند شماره ۲۸

نشان تاج شیر و خورشید

وزارت فواید عامه

اداره

نمره ۷۸۸

وزارت جلیله مالیه

مرقومه محترمه بنمره (۹۲۹/۱۰۷۰۴) در باب اراضی مجاور گمرک و اقدام کمپانی قصر شیرین عز وصول داده سابقاً در ذیل نمره (۶۸۷) جواب عرض شد باز هم محض توضیح شرحی که در اینباب در جواب اداره گمرکات نوشته شده و جواب هنوز نداده‌اند لفاً ارسال می‌شود. که از طرف آنوزارتخانه محترمه تحقیقات لازم شده و جواب مرقوم دارند تا از روی بصیرت قرار آن داده شود.

[سجع مهر و امضاء: ناخوانا]

حاشیه پایین سند:

مهر: دفتر وزارت مالیه، نمره ۸

مهر: ورود بکابینه وزارت مالیه بتاریخ ۷ اسد ۱۳۲۹ نمره ۱۱۹۰

۲۴۰۰۰۷۲۳۰

سند شماره ۲۹

نشان تاج و شیر و خورشید

وزارت فواید عامه

سواد رقعہ بوزارت جلیله فواید عامه

مورخه ۲۱ جمادی الثانیہ ۱۳۲۹

نمره ۷۸۸

اداره محترم گمرکات

در طی مراسله شریفه نمره ۲۳۷۷ مرقوم شده بود اراضی مجاور گمرک کرمانشاهان را کمپانی نفت خیال دارد تحصیل نموده بنا بسازد اگر این اراضی همان سی هزار زرع زمین دولتی معروف به باغ شاهزاده است که در جمادی الاخر در طی نمره ۲۳۴۳ بوزارت جلیله مالیه اظهار شد که باداره گمرکات قدغن و اداره گمرکات را ملزم نمایند که در حفظ و نگهداری آن مسئول بوده نگذارد کسی از آن اراضی غضب نماید و موافق جوابی که رسیده بود بهمین ترتیب باداره گمرکات اخطار فرموده‌اند در اینصورت بدیهی است حفظ و نگهداری آن اراضی بعهده آن اداره جلیله است و از طرف اینوزارتخانه هم بکمپانی نفت جنوب اجازتی داده نشده است البته نگذارید احدی بدون اجازت وزارت فواید عامه در آن اراضی مداخله نماید چنانچه این اراضی را که مرقوم داشته‌اید غیر از باغ شاهزاده است توضیحاً مرقوم دارید کدام اراضی از طرف کدام اداره این اجازه بوکیل کمپانی داده شده تا از روی اطلاع اقدام مقتضی بشود.

حاشیه پایین سند:

مهر: ورود بکابینه وزارت مالیه، تاریخ ناخوانا، نمره ۱۱۹۰۸

سواد مطابق اصل است

رئیس دفتر فواید عامه

امضاء ناخوانا

مهر: دفتر وزارت مالیه، نمره ۹

۲۴۰۰۰۷۲۳۰

سند شماره ۳۰

نشان تاج و شیر و خورشید

وزارت فواید عامه

مرقومه محترمه نمرة (۱۵۱۲۲) حاوی سواد مشروحه رئیس گمرک کرمانشاهان در باب اراضی همجوار گمرک شرف وصول یافت در همین چند روزه اداره گمرکات مستقیماً سواد مشروحه مزبوره را بوزارت فواید ارسال داشته بودند و جواب نوشته شد که تا بحال اجازت ساختمان بکمپانی فقط در آن اراضی داده نشده در آتیه هم بطوریکه خواسته‌اید بدون اطلاع اداره گمرکات بکسی اجازت داده نمی‌شود علی‌ای حال همینطور معین شده است که تا بحال از طرف کمپانی در اراضی همجوار گمرک ساختمانی نکرده‌اند که اسباب مخاطره برای گمرک باشد در آتیه هم وزارت فواید بدون اطلاع اداره گمرکات در مورد این اراضی بکسی اجازت نخواهد داد ولی بطوریکه سابقاً در طی نمرة (۵۷۹) باداره گمرکات نوشته شده بود که توضیحاً اطلاع بدهند که آیا این اراضی همان سی هزار زرع زمین معروف به باغ شاهزاده است که در جنب گمرک کرمانشاهان واقع شده است یا اراضی دیگر و با گمرکات قصر همجوار است مقرر فرمایید اداره گمرکات در اینخصوص توضیحات لازمه بدهند

سجع مهر وزارت فواید عامه

[امضاء بر روی مهر: ناخوانا]

حاشیه پایین سند:

مهر: ورود بکابینه وزارت مالیه، بتاریخ ۲۸ میزان، ۱۳۲۹، نمرة ۱۵۵۱۲

مهر: دفتر وزارت مالیه، نمرة ۱۶

بگمرک نوشته شود

۲۴۰۰۰۷۲۳۰

